

КЛЮЧОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛІЦЕНЗУВАННЯ КОПІЛЕФТ

Дар'я Пилученко,

провідний фахівець НДІ інтелектуальної власності НАПрН України

Постановка проблеми. Розвиток сучасних науки та технологій не стоїть на місці. Рівень розвитку цифрових технологій і програмного забезпечення зумовлює необхідність вільного доступу до вдосконалення програм і є одним з основних засобів на шляху до ідеалу.

На протипагу копірайту (авторському праву) з'являється поняття копілефт. Авторський матеріал можна безкоштовно копіювати, публікувати й навіть видозмінювати. Однак необхідно дотримуватись умов розповсюдження — вказувати першоджерело та не приписувати собі авторства зміненої копії. Програмісти стали активно використовувати ліцензію відкритого коду GNU GPL, на базі якої з'явилося багато веб-сервісів вільної розробки, браузерів, сайтів та енциклопедій [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-теоретичну базу дослідження становлять наукові праці вчених у сфері права інтелектуальної власності та ін. В них висвітлюються питання загальної характеристики копілефту та відкритого коду, обґрунтовується їх необхідність і доцільність, проблеми правового режиму: А. Гаудамус Гонзалез, А. Капчинський, С. Чайфець, З. Кац, І. Бенклер, Л. Лесіг, М. Дж Радін, Н. Елкін-Корен, Р. П. Мергес, С. Бьотігер, Д. Бурк, С. Дюсолє, М. Брауде-Золотарьов, Г. Гребнев, П. Протасов, А. Ралько, О. Сербіна, а також низка авторів інтернет-публікацій.

В Україні питання копілефт комплексно не досліджувалися, наявні напрацювання мають фрагментарно-кон-

сультативний характер. У наукових виданнях останніх років опубліковано дослідження, присвячені комерційному та некомерційному розповсюдженню програмного забезпечення в мережі Інтернет.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Створення та розвиток вмісту (інформаційного наповнення, контенту) є чи не найважливішою частиною багатьох освітніх проєктів.

Значна частина вмісту чи контенту (навчальні матеріали, інтерактивні уроки, освітні комп'ютерні програми тощо) може бути створена самими споживачами вмісту — вчителями, методистами й навіть учнями. Дуже часто, якщо не в більшості випадків, люди, що створюють такий вміст, керуються нематеріальними мотивами.

У таких випадках автори можуть використовувати різні, так звані, «вільні ліцензії» зокрема й ліцензії Creative Commons.

Метою статті є довести доцільність скорішої адаптації ліцензій Creative Commons до законодавства України як альтернативи копірайту.

Оскільки копілефт з'явився як метод ліцензування для вільного програмного забезпечення, але може бути застосованим і до інших об'єктів авторського права, вважається за доцільне пояснити етимологію поняття та розповісти про організацію, що активно пропагує такий вид ліцензування.

Creative Commons (читається /kri'eitiv 'kɔmənz/, скорочено CC — /si: si:/; англ. *creative* — творчий, автор-

ДОГОВІРНІ ВІДНОСИНИ

ський; англ. *commons* — прості люди (люд) та їхнє майно, юридичне право спільного володіння) — некомерційна організація, чия робота присвячена розширенню спектру творів, доступних іншим для легального поширення та взяття за основу [2] — по суті реформу авторських прав у межах чинного законодавства. Організація безкоштовно випустила для громадськості кілька копірайт-ліцензій відомих як ліцензії Creative Commons. Ці ліцензії дозволяють авторам-творцям повідомити, які права вони залишають за собою, а від яких прав вони хотіли б відмовитися на користь отримувачів або інших авторів-творців. Легке для розуміння роз'яснення прав на одну сторінку з наочними символами пояснює специфіку кожної ліцензії Creative Commons. Ця простота відрізняє Creative Commons від копірайту «всі права збережено». Creative Commons були винайдені, щоби дати авторам творів більш гнучку копірайт-модель, яка б замінила «всі права збережено» на «деякі права збережені». Вікіпедія є одним з найпомітніших веб-проектів, які використовують ці ліцензії.

Організація була заснована в 2001 році Л. Лессигом, Г. Абельсоном й Е. Елдредом [3] за підтримки Центру суспільного надбання. Перший набір копірайт-ліцензій був випущений в грудні 2002 року. У 2008 році налічувалося понад 130 мільйонів творів, ліцензованих Creative Commons [4]. Creative Commons управляється радою директорів і технічним консультативною радою. Е. Воджискі (*Esther Wojcicki*) зараз є головою ради. Creative Commons була підтримана багатьма як спосіб, за допомогою якого творці контенту отримують контроль над тим як вони хочуть поділитися своїми інтелектуальними правами. Creative Commons піддається критиці за те, що йде не досить далеко.

Мета Creative Commons: дозволити власникам авторських прав передати

деякі з прав на свої твори громадськості, та водночас зберегти за собою інші права. Річ в тому, що відповідно до чинних в більшості країн світу законів про авторські права всі права, як майнові, так і немайнові, належать авторам автоматично. Creative Commons роблять можливим передати деякі права громадськості за допомогою сімейства готових ліцензій, визнаних юридичними законодавствами багатьох країн.

Отже, мета Creative Commons — сприяти вільному поширенню інформації, хоча не всі ліцензії Creative Commons є власне вільні ліцензії.

Попередниками Creative Commons були ліцензії GNU Free Documentation License (GFDL) [5] і Open Publication License (OPL). GFDL створювалась як ліцензія для документації до вільного, але її застосовують і в інших сферах, наприклад на умовах цієї ліцензії поширювалося вміст Вікіпедії. І GFDL, і OPL містили умови, що, на думку деяких критиків, робили їх менш вільними. Також, на відміну від Creative Commons, GFDL при масовому поширенні контенту вимагає надання копій у «прозорому» форматі, тобто, наприклад, не закритому чи пропрієтарному.

Creative Commons офіційно розпочали діяльність у 2001 році. Штаб організації розміщений у Сан-Франциско (США). Засновник Creative Commons, Л. Лессиг, повідомив, що ця організація мала стати одним з способів досягнення цілей судового процесу, в якому він оскаржив законність продовження терміну захисту авторського права в США [6].

Як зазначалося вище, значна частина вмісту будь-яких матеріалів може бути створена самими споживачами. Дуже часто, якщо не в більшості випадків, люди, що створюють такий вміст, керуються нематеріальними мотивами.

Найпростіший спосіб зробити матеріал вільним — це оголосити його суспільним надбанням (згідно з визначен-

ням, закріпленим у ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (1993 року), суспільне надбання — твори й об'єкти суміжних прав, строк дії авторського права і (або) суміжних прав на які закінчився [7]), тобто зробити сукупністю знань, стосовно яких жодна юридична чи фізична особа не має та не може мати виключних майнових прав [8], і відмовитися від майнових авторських прав. Це дозволяє іншим поширювати матеріал і поліпшувати його, якщо вони того бажають. Але це також дозволяє асоціальним особам зробити матеріал невірним. Вони можуть внести зміни, великі чи малі, та поширювати результат як невірний продукт. У таких випадках автори можуть використовувати різні, так звані, «вільні ліцензії», зокрема й ліцензії Creative Commons.

Незважаючи на свою різноманітність, як за цілями, так і за формою, ініціативи, копілефт і відкритий доступ мають деякі спільні характеристики.

Мета відкритого доступу полягає не в тому, щоб відмовитися від твору на користь суспільного надбання чи позбавити його охорони з боку закону. Навпаки, ліцензії з відкритим вихідним кодом, зазвичай, закріплюють авторське право за об'єктом, яким вони управляють.

Всі ліцензії копілефт, від програмного забезпечення з відкритим вихідним кодом до Creative Commons, підтверджують авторське право на твір. Наприклад, у преамбулі до загальнодоступної ліцензії (GPL) говориться, що «розробники, що використовують систему GNU GPL захищають ваші права на двох стадіях: 1) застерігають авторські права на програмне забезпечення; і 2) пропонують вам ліцензію, що дає юридичне право копіювати, поширювати й/або змінювати його» [9]. Ліцензії Creative Commons аналогічним чином наполягають на тому, щоб «твір охоронявся авторським правом й/чи іншими чинними законами і щоб будь-яке використання цього твору,

крім дозволеного за цією ліцензією або за законом про авторське право, заборонено». Користувач не має права використовувати твори в інших, окрім передбачених ліцензією, цілях, а також усупереч тим правам, якими користується відповідно до внутрішнього законодавства (наприклад, добросовісне використання чи інші обмеження щодо авторського права).

Ліцензії у сфері авторських прав та інструменти Creative Commons відновлюють баланс усередині традиційного підходу «всі права збережені», який утворюють закони про авторське право. Ці інструменти дають кожному — від індивідуальних авторів до величезних компаній і установ — простий, стандартизований спосіб видати дозвіл у сфері авторських прав на їхній творчий витвір. Поєднання інструментів і користувачів є численною і зростаючою цифровою спільнотою, чия сукупність контенту може копіюватися, поширюватися, редагуватися, реміксуватися та братися за основу, все в межах закону про авторські права.

Усі ліцензії Creative Commons мають багато спільних рис. Кожна ліцензія дозволяє творцям (які формально є ліцензіарам) зберігати авторські права, водночас дозволяючи іншим копіювати, поширювати та переробляти певним чином їхні твори, навіть комерційно. Кожна ліцензія Creative Commons також гарантує ліцензіарам зазначення авторства творів, яке вони заслуговують. Кожна ліцензія Creative Commons працює по усьому світі й триває так довго як триває авторське право (бо вони засновуються на авторському праві). Ці загальні риси є базовими, більше того ліцензіари можуть вирішити надати додаткові дозволи, коли вирішують, як вони хочуть, аби використовувався їхній твір.

Ліцензіар Creative Commons відповідає на кілька простих запитань, обираючи ліцензії: по-перше, чи хоче він дозволити комерційне використання

ДОГОВІРНІ ВІДНОСИНИ

чи ні та, по-друге, чи хоче він дозволити похідні твори, чи ні? Якщо ліцензіар вирішує дозволити створювати похідні твори, він може також вирішити вимагати, щоб будь-який, хто використовує його твір (формально — ліцензіати), робив такий новий твір доступним на таких же умовах ліцензії. Розробники ліцензій CC зуть цю ідею «ShareAlike» («поширення на тих же умовах») і це один з механізмів, який (якщо він обраний) допомагає цифровим співтовариствам рости з плином часу. «ShareAlike» був натхненний ліцензією GNU General Public License, використовуваною багатьма проектами вільного та відкритого програмного забезпечення.

За деякими визначеннями [10] ліцензії CC розділили на необмежені (у деяких джерелах — вільні) й обмежені (невільні).

Необмежені ліцензії

1. *Attribution (CC BY)*: ліцензія із зазначенням авторства.

Ця ліцензія дозволяє іншим поширювати, переробляти, виправляти і розвивати твір навіть у комерційних цілях, за умови зазначення автора твору. Це найбільш вільна ліцензія, з точки зору того, що можуть робити з твором користувачі.

2. *Attribution ShareAlike (CC BY-SA)*: ліцензія із зазначенням авторства — Копілефт.

Ця ліцензія дозволяє іншим переробляти, виправляти та розвивати твір навіть у комерційних цілях за умови зазначення авторства та ліцензування похідних робіт на аналогічних умовах. Ця ліцензія є копілефт-ліцензією. Усі нові твори, засновані на цій ліцензії, будуть мати аналогічну ліцензію, тому всі похідні буде дозволено змінювати й використовувати в комерційних цілях.

Саме ця ліцензія використовується у Вікіпедії та рекомендована для матеріалів, щодо яких автор передбачає можливість їх доповнення з матеріалів з Вікіпедії чи можливість їх прямого перенесення до Вікіпедії.

Обмежені ліцензії

1. *Attribution NonCommercial (CC BY-NC)*: ліцензія із зазначенням авторства — некомерційна.

Ця ліцензія дозволяє іншим переробляти, виправляти та розвивати твір на некомерційній основі, хоча для похідних робіт зберігаються вимоги зазначення авторів і некомерційного використання, не потрібно надання третім особам отриманих за умовами цієї ліцензії на таку роботу прав на похідні від неї.

2. *Attribution Non-commercial ShareAlike (CC BY-NC-SA)*: ліцензія із зазначенням авторства — некомерційна — зі збереженням умов.

Ця ліцензія дозволяє іншим переробляти, виправляти та розвивати твір на некомерційній основі, доти поки вони зазначають авторство та ліцензують похідні роботи на аналогічних ліцензійних умовах. Користувачі можуть не тільки завантажувати твір і надалі поширювати його на умовах, ідентичних ліцензії «CC BY-NC-SA», але й перекладати, створювати інші похідні роботи, засновані на вихідному творі. Всі нові твори, засновані на ньому, матимуть одні й ті ж ліцензії, тому всі похідні роботи також будуть носити некомерційний характер.

3. *Attribution No Derivs (CC BY-ND)*: ліцензія із зазначенням авторства — без похідних.

Ця ліцензія дозволяє вільно поширювати твір, як на комерційній, так некомерційній основі, при цьому робота повинна залишатися незмінною і обов'язкове зазначення авторства.

4. *Attribution Non-commercial No Derivatives (CC BY-NC-ND)*: ліцензія із зазначенням авторства — некомерційна — без похідних»

Ця ліцензія має найбільші обмеження серед 6 основних ліцензій, що дозволяють вільне поширення твору. Її часто називають ліцензією безкоштовної реклами, оскільки вона дозволяє іншим завантажувати такі роботи і ділитися ними з іншими, доти, доки

вони згадують автора і посилаються на нього, але вони не можуть жодним чином змінювати ваш твір і використувати його з комерційною метою.

Це найсуворіша (обмежувальна) ліцензія.

Отже, принцип ліцензування цілком визначається авторським правом і лише деякі види використання спеціально гарантовані автором. Часто відкритий доступ або ліцензії копілефт зображають як альтернативу варіанту «деякі права застережені», тоді як традиційне здійснення авторського права належить до варіанту «сору-*right*» — «усі права захищені». Це твердження авторського права вважалося незаперечною умовою у проекті з відкритим вихідним кодом, адже воно може зобов'язати користувачів дотримуватися логіки свободи користування поширючи змінену версію програмного забезпечення на аналогічних умовах і надаючи вихідний код. Такими були необхідні умови для отримання привілеїв вільного використання та копіювання, що надаються передусім власником авторських прав. І навпаки, передача програмного забезпечення в суспільне надбання дозволила б послідовникам або продавати копії без надання вихідного коду чи широкої свободи користування, або повернути певну монополію на програмне забезпечення в трохи зміненому вигляді. Поширення гарантованих таким чином свобод або, радше, для такого забезпечення громадського та спільного використання твору полягає в самому авторському праві. Виключні права продовжують існувати на твір з ліцензією копілефт, однак права на доступ і використання контенту породжуються в межах виняткової монополії та надаються широкому загалу.

Вважалося, що передача творів у суспільне надбання або необмежений доступ до них поставити під загрозу стійкість системи суспільної доступності. Будь-яка зміна твору може спричинити за собою появу нового авторсько-

го права — яке, можливо, згодом буде ліцензоване в пропріетарному (власницькому) сенсі — або навіть копій неохоронюваного твору, що надаються за обмежувальним контрактами або із застосуванням технічних заходів.

Таким чином, стратегія, що її обрав рух копілефт, полягає у використанні виключних авторських прав для гарантії та збереження публічної доступності творів і похідних творів. Висловлюючись інакше, ініціативи, в основу яких покладено ідею спільноти, «створюють обумовлене зобов'язаннями спільне надбання, а не безмежне суспільне надбання» [11].

Проте мета деяких ліцензій полягає в тому, щоби передати твори в суспільне надбання, запропонувавши їхнім авторам можливість відмовитися від своїх авторських прав. Наприклад, Creative Commons видає ліцензії «CC0 License» [12], які передбачають передачу твору в суспільне надбання з відмовою від усіх авторських прав у максимально допустимій законом мірі. Така відмова від авторських прав на користь суспільного надбання може спричинити юридичні труднощі.

Виключні права, надані авторським правом, по суті є правом дозволяти або забороняти відтворення чи оприлюднення твору. Відкритий доступ полягає у здійсненні права дозволяти використання твору й це використання може залежати від дотримання деяких умов, передбачених ліцензією відкритого доступу. Автор чи винахідник, який віддає перевагу режиму відкритого доступу, здійснює своє право не виключати, а надавати свободу використання — свободу, що іноді обмежується кількома цілями або тим, що стосується зобов'язання надати згодом аналогічну свободу.

Виключність наданого інтелектуальною власністю права, таким чином, задумане не як виключні повноваження, а як свобода чи монополія на рішення не вдаватися до винятків. Немає парадоксу в тому, що хтось вважає, що ін-

ДОГОВІРНІ ВІДНОСИНИ

телектуальна власність передбачає винятковість, а не винятки, тому що ці терміни не є синонімами. Виключність означає можливість не допускати, але по суті не веде до виключення.

У цьому одночасно проявляється і схожість із суспільним надбанням, і відмінність від нього, особливістю якого є відсутність винятковості, коли жоден користувач не позбавлений права на користування неохоронюваним твором. Ліцензування з відкритим доступом призводить до того ж результату, але за підтримки режиму винятковості, що гарантує охорона авторських прав.

Ще однією особливістю більшості ініціатив відкритого доступу є однакове ставлення до усіх користувачів, які бажають скористатись активами копілефт. Надана свобода має бути вигідна для всіх користувачів і застосовуватися незалежно від використовуваного контексту, незалежно від того, має чи не має користувач комерційні цілі. Більше того, відсутність дискримінації навіть є однією з обов'язкових вимог ліцензійного програмного забезпечення з відкритим вихідним кодом.

Принцип однакового ставлення до користувачів або характеру використання зазнав змін у деяких схемах відкритого доступу. Ліцензії Creative Commons слугують гарним прикладом такого видозміненого режиму. Однією з основних альтернатив, якій може віддати перевагу автор, є дозвіл на свободу використання та копіювання в некомерційних цілях, який допускає дискримінацію не щодо типу користувача, а щодо цілі використання. Це відхід від принципу суспільного надбання, котрий полягає в тому, що свобода використання не дискримінує визначені групи користувачів або за контекстом використання.

Відсутність визначення поняття «некомерційне» в ліцензіях Creative Commons ускладнює питання, тому що немає визначеності щодо допустимих типів використання [13]. У дій-

сності, «некомерційний» критерій рідко використовується в законодавстві про авторське право та його сфера дії не повною мірою визначена.

Важливою особливістю деяких ліцензій відкритого доступу є вимога до ліцензіатів розподіляти твори чи похідні від них твори відповідно до тієї ж системи копілефт, яка забороняє повернення до пропріетарної системи. Ця особливість одержала назву вірусного ефекту, чи ефекту копілефт в тому сенсі, що «вільний» розподіл робіт здійснюється в епідемічній формі по всьому ланцюжку поширення та модифікації основного твору. Вона вимагає поєднання свобод, наданих ліцензіату, із зобов'язанням надання аналогічних гарантій наступним користувачам твору. Тож така ліцензія застосовується автоматично в ланцюжку розподілу для кожного нового екземпляру твору, а також для його кожного похідного чи адаптованого варіанту. Особа, відповідальна за зміну охоронюваного авторським правом твору, розробленого та поширеного у вільному варіанті, вже не може ввести обмеження, крім тих, які були передбачені первісною ліцензією. Вважається, що ліцензування копілефт «інфікує» кожний заснований на ньому похідний твір. Простіше кажучи, цей механізм схожий на «заборону на заборону» та його мета полягає в тому, щоби зберегти свободу ліцензованого таким чином твору, навіть якщо він зазнає зміни й поліпшення.

Положення копілефт не є необхідною рисою всіх ліцензій відкритого доступу, навіть у програмному забезпеченні з відкритим вихідним кодом. У Creative Commons тільки, так звані ліцензії зі збереженням умов передбачають таке «зараження».

Цей вірусний механізм сприяє поширенню ідеї спільного користування на сам твір, статус якого тепер визначається в режимі копілефт, тобто в середньому режимі між охороною виключних авторських прав і вільним

суспільним надбанням. Він також дозволяє ліцензії, зазвичай обмеженої сторонами договору¹, зобов'язати будь-якого користувача твору. З цією метою ліцензування копілефт часто розглядають як інструмент приватного впорядкування, в тому сенсі, що «законотворчий процес щодо використання інформації є приватизованим, і повноваження визначати межі вільного доступу до інформації покладено на приватних сторін» [14].

Для отримання вірусного ефекту в системі відкритого вихідного коду чи відкритого доступу необхідно, щоб необхідною рисою таких договорів стало зобов'язання з боку користувачів прикріплювати ліцензію до таких копій. Потім користувач поширює копію твору чи його поліпшень і змін. Як наслідок, будь-який наступний користувач виявить ліцензію, коли побажає скористатися ліцензованим матеріалом. М. Радін визначила цей процес як «спробу змусити зобов'язання працювати разом з цифровим об'єктом» [15]. Умови вірусних договорів супроводжують поширюваний твір або програмне забезпечення (це особливо слушно стосовно Creative Commons, де процес створення ліцензії, основні умови якої були обрані автором, має цілком автоматичний характер і твір ідентифікується цифровим кодом з зазначенням варіанту ліцензії. Ліцензований виріб пропонується разом з результатом роботи), договір працює з цифровими активами, а ліцензія введена в об'єкт, який вона призначена регулювати. Ліцензія охоплює також змінені чи вдосконалені версії твору або програмного забезпечення, регулювати котрі вона насамперед покликана. Тож, ліцензія копілефт трансформує вплив простого приватного

впорядкування — зазвичай, застосовується лише до елементів механізму приватного впорядкування (наприклад, договором) — у функцію, застосовну власне до інтелектуального ресурсу, та будь-якого його користувача. Охорона видозмінюється від договору до того, що дуже нагадує право власності (або, радше, своєрідного статусу суспільного надбання), що діє в світовому масштабі. Як і у випадку з матеріалом суспільного надбання, свобода використання доступна для кожного і по суті додається власне до твору.

Однак регламентування охороняється авторським правом твору, здійснюване за договором копілефт, не є настільки повним порівняно з можливостями суспільного надбання в тому, що стосується свободи використання та доступу. Хоча воно і створює враження про намір здійснювати поширення через дистрибуцію та зміну охоплених нею об'єктів, самозбереження ліцензії копілефт залежить від багатьох умов, а саме: забезпеченості ліцензії правовою санкцією; належного визначення похідних творів, які вона може включати в сферу своєї дії; сумісності різних ліцензій, застосовуються до багатьох частин твору, і можливості застосування в усьому світі [16]. Навпаки, до твору суспільного надбання є вільний доступ і його можна використовувати без будь-яких умов та застережень (окрім можливих порушень).

Тож, не дивлячись на зовнішню схожість і аналогічні цілі, ліцензування з відкритим доступом має менш «суспільний» характер, аніж суспільне надбання, та інший масштаб. Однак визнання та заохочення моделей відкритого доступу за згодою авторів розширить свободу використан-

¹ Варто зазначити, що кваліфікація ліцензії є спірним питанням. У США, наприклад, ліцензія не розглядається як належний договір — як це поширено в країнах з цивільним правом — і жодна інша правова кваліфікація не може застосовуватися для набрання чинності. З визнанням ліцензії як договору, застосовуються всі загальні принципи договірного права, зокрема й правило відносності, котре означає, які тільки сторони, які погодилися з договором, будуть обмежені у своїх правах і зобов'язаннях.

ДОГОВІРНІ ВІДНОСИНИ

ня й доступу до творчого контенту, сприяючи таким чином суспільному надбанню.

Ліцензії Creative Commons пропонують перевірений часом гнучкий і справедливий підхід до використання об'єктів авторського права в цифровому середовищі. Вони дозволяють авторам та іншим суб'єктам авторських прав самим визначати засади подальшого використання їхніх творів, захищають їх від несанкціонованого використання і створюють легальне середовище для вільного обміну контентом. Користувачі ж здобувають можливість вільно використовувати цифровий контент за згодою авторів та інших суб'єктів авторського права [17].

Висновки. Перші спроби адаптувати ліцензії Creative Commons до українського законодавства почалися незабаром після презентації цих ліцензій на Заході — ще в 2002 році. І з того часу цей процес так і не зайшов далі створення перших приблизних чернеток адаптованого тексту. Головним чином, це зумовлено неготовністю українського законодавства сприймати електронні тексти ліцензій і посилання на такі тексти на веб-сторінках, де автори розміщують свої твори, як підтвердження факту надання автором користувачам певного обсягу прав. Частина 2 ст. 1107 Цивільного кодексу України [18] встановлює обов'язкову письмову форму для договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності, недодержання якої робить договір нікчемним.

Форма, в якій існують ліцензії Creative Commons, не відповідає вимогам, які наше законодавство висуває до письмової форми. Хоча ч. 1 ст. 207 Цивільного кодексу України і визнає укладеним у письмовій формі правочин, якщо воля сторін виражена за допомогою електронного зв'язку, ст. 6 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» [19] визначає обов'язковим реквізитом електронного документа електронний

підпис. Ліцензії Creative Commons такого підпису не містять, адже не в кожного користувача мережі Інтернет є власний електронний підпис, а отже, не можуть бути визнаними електронними документами відповідно до вітчизняного законодавства.

Ця обставина є основною перешкодою для використання ліцензій Creative Commons в Україні. Як результат, абсолютно незрозуміло на якій правовій підставі український користувач може використовувати, наприклад, матеріали Вікіпедії, котрі в переважній більшості надаються саме на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0 [20] або найбільшого в світі архіву цифрових зображень Flickr, на якому міститься понад 146,5 млн зображень, наданих авторами на умовах ліцензій Creative Commons [21].

Для забезпечення можливості використання в Україні вільних ліцензій (зокрема й СС) необхідно:

1. Закріпити в законодавстві поняття «вільних ліцензій» як виду ліцензій, котрі є безвідплатними договорами приєднання. Також доцільно встановити презумпцію, що територією дії такої ліцензії є територія всього світу, якщо інше не зазначено в договорі.
2. Передбачити можливість для правовласників здійснювати волевиявлення шляхом певних дій (включення до тексту літературного твору посилання на текст ліцензії, на умовах якої правовласник бажає надати свій твір; включення такого посилання до тегів звукового файлу; розміщення такого посилання на веб-сторінці, з якої користувач може здійснити доступ до файлів, у яких зафіксовано твір) які означали б пропозицію правовласника надати ліцензію на використання твору на обраних ним при здійсненні таких дій умовах. ♦

Список використаних джерел

1. Что такое «копилефт»? [Электронный ресурс]. — Режим доступа к ресурсу : <http://useunix.ru/что-такое-kopileft>.
2. Creative Commons FAQ [Electronic resource]. — Access mode : <http://wiki.creativecommons.org/FAQ>.
3. Boyle J. The Public Domain / James Boyle [Electronic resource]. — Access mode : <http://yupnet.org/boyle/archives/169#4>.
4. History of Creative Commons Boyle [Electronic resource]. — Access mode : <http://creativecommons.org/about/history/>.
5. GNU FDL [Electronic resource]. — Access mode : http://ru.wikipedia.org/wiki/GNU_Free_Documentation_License.
6. Лицензия Creative Commons [Электронный ресурс]. — Режим доступа к ресурсу : <http://morozko.hiblogger.net/895326.html>.
7. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 року // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 13. — Ст. 64.
8. Суспільне надбання [Електронний ресурс]. — Режим доступу до ресурсу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Суспільне_надбання.
9. [Електронний ресурс]. — Режим доступу до ресурсу : http://www.businessweek.com/print/technology/content/aug2004/tc20040818_1593.htm?t
10. Approved for Free Cultural Works — Creative Commons [Electronic resource]. — Access mode : <http://creativecommons.org/weblog/entry/8051>.
11. GPL, version 3.0 [Electronic resource]. — Access mode : <http://www.gnu.org/licenses/gpl.html>.
12. Kapczynski S. Addressing Global Health Inequities: An Open Licensing Approach for University Innovations / Kapczynski S., Chaifetz Z., Katz & Y. Benkler // Berkeley Tech. L. J. — 2005. — Vol. 20. — P. 1072.
13. Creative Commons Public Domain Tools [Electronic resource]. — Access mode : <http://creativecommons.org/publicdomain>.
14. Defining Noncommercial — CC Wiki [Electronic resource]. — Access mode : http://wiki.creativecommons.org/Defining_Noncommercial.
15. Elkin-Koren N. A Public-Regarding Approach to Contracting over Copyrights / N. Elkin-Koren, R. Cooper Dreyfuss, H. First & D. Leenheer Zimmerman (eds.), *Expanding the Boundaries of Intellectual Property: Innovation Policy for the Knowledge Society*. — 2001. — P. 192.
16. Radin M. J. Human, Computers, and Binding Commitment / M. J. Radin // *Ind. L. J.* — 2000. — Vol. 75. — P. 1132.
17. Що таке Creative Commons [Електронний ресурс]. — Режим доступу до ресурсу : <http://creativecommons.org.ua/%D1%89%D0%BE-%D1%82%D0%B0%D0%BA%D0%B5-creative-commons>.
18. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 40. — Ст. 356.
19. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 року // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 36. — Ст. 275.
20. Умови використання Wikimedia Foundation [Електронний ресурс]. — Режим доступу до ресурсу : http://wikimediafoundation.org/wiki/Умови_використання.
21. Flickr: Search [Electronic resource]. — Access mode : <http://www.flickr.com/search/?q=&l=cc&ct=6&mt=all&adv=1>.
22. Dusollier S. Sharing Access to Intellectual Property through Private Ordering / S. Dusollier // *Chicago-Kent Law Review*. — 2007. — Vol. 82. — P. 1391–1435.

Надійшла до редакції 25.06.2013 року